

adata, hogy elhatárolása jogosultságát mai, beidegzett korelnevezéseinkkel szemben, igazolja vagy megdöntse. A szerző jövő munkássága bizonyára még meghozza mostani könyve kiegészülését is, az írói egyéniségek részletesebb képét, a stílus, a formák, az izlés és velük az akkori közönség irodalomtörténeti megismertetését. Minderre kiterjedni most nem lehetett szándékában. Célja az volt, hogy elénk tárja a magyar lélek száz év előtti spektrumát s benne magunkra ismerjünk. Munkája a magyar olvasóközönség számára szellemi gazdagodás, a szaktudomány művelői előtt pedig lelkesítő és példaadó tett.

Kerecsényi Dezső.

Tehetség-problémák. Budapest, 1930 181 l. — Ahogy a közelmúlt jelszava a többtermelés volt nemcsak az ipar, hanem a szellemi javak terén is, úgy irányul ma a törekvés nem a mennyiségre, hanem a minőségre. Az emberiség ráeszmélt arra, hogy a tömeg — materiáliákban csakúgy, mint emberi erőben — nem döntő a kulturális emelkedés tekintetében, hogy csak minőségileg kiváló teljesítményekkel lehet biztosítani előnyöket a mai élet küzdelmében. Ennek a közhangulatnak az egyik tünete az is, hogy a társadalom ráeszmélt a kiváló egyén fontosságára a közösség életében, s a lélektani vizsgálatoknak egyik leginkább előtérben álló tárgya a tehetség problémája lett. Annál örvedetesebb, hogy a Magyar Gyermektanulmányi és Gyakorlati Lélektani Társaság — az az intézmény, mely a minap elhunyt kitűnő elnöke, Nagy László vezetése alatt olyan rendkívüli fontosságú munkát fejtett ki, — ezt a problémát tűzte ki előadás-sorozata témájául és az előadásokat kötetben ki is adta. Aki ezt a tizennégy tanulmányt végigolvassa, az tájékozódást szerzett, és pedig egészen kimerítő módon a tehetséggel kapcsolatos prob-

lémák mindenikéről, a jelenkori kutatások állásáról, eredményeiről, s ezek közt a magyar tudósok teljesítményeiről is.

A kritikus, midőn erről a könyvről készül írni, nem könnyű feladat előtt áll. Csábítja a vágy, hogy apróra taglalja az egyes értekezéseket és egyik-másik ponton vitába is ereszkedjen. Azonban erre nincs tere. Meg kell tehát elégednie általánosságok kiemelésével, hogy rámutasson a felmerült problémákra, s aztán a tudományos kutatás általános irányát jellemezze.

A tehetség általános problémái felett tart szemlét H. Révész Margit és kijelöli azokat az irányokat, melyek felé az egyes kutatások mozognak. Szondi Lipot, Kretschmer és Lange-Eichbaum legújabb eredményeire támaszkodva, kimerítően elemzi a tehetség kérdésének biológiai vonatkozásait, bölcs mértéket tartva az itt különösen csábító túlzásokkal, egyoldalúságokkal szemben. Ugyanezt mondhatjuk Lénárt Edithről, aki a tehetség lélektanát ismerteti, Hermann Imréről ki a pszichoanalízis szemszögéből nézi a kérdést, Balassa László pszichopatológiai tanulmányáról és Máday Istvánról, aki a tehetség problémájának és az individuálpeszichológiának a kapcsolatait dolgozza ki. Mindannyiuk közös érdeme, hogy nem esnek bele a biológisztikus lélektan egyoldalúságába, mely az egész problémát a maga atomizáló és materialista eszközeivel véli megmagyarázhatónak. A következő értekezés pedig, a Nagy Lászlóé, mely a tehetség kifejlődésének fő tényezőit elemzi, rendkívül érdekes és meggyőző önálló megfigyelések előadásával, egyenesen szellemi tényezőkre mutat rá, mint a tehetség leglényegesebb alkotó elemeire. Ezután néhány tanulmány az egyes tehetség fajtákkal foglalkozik. Így H. Révész Margit a kutató lélektanával. Kosztolányi Dezső a költő

lelkületéről ad érdekes gondolatokat, Kernstok Károly a képzőművészről. Igen becsesek Varró Margit önálló kutatásai a zenei tehetség természetére vonatkozólag. A három utolsó tanulmányt egy közös szempont kapcsolja össze. Tudniillik mindhárom a társadalom szempontjából nézi a zsenit és a tehetséget. Rajniss Ferenc tanulmánya a szervezőről igen kívánczik a bővebb megbeszélés után. Gazdagon áradó gondolatai közt igen sok a találó, de nem egy olyat olvashatunk, mely aligha állaná ki az alaposabb szétboncolást. Ellenben feltétlenül igazat kell neki adnunk abban, hogy a mai világhelyzetben a társadalom érdeke nem a gyengék, esetetek gyámolítása, hanem azoknak a kiválóknak a megőrzése és ápolása, akikben az erő él. Ezzel azután ott vagyunk a tehetség nevelésének a kérdésénél. Ezt vizsgálja Nemesné M. Márta, a nagy gyakorlattal rendelkező szakember biztonságával. Végül Imre Sándor: A tehetség sorsa és a társadalom címen, a közösség hatását vizsgálja a tehetség fejlődésére és érvényesülésére. Ebben a csodálatos átfogó erővel előtárt képből helyet találnak mindazok a viszonylatok, melyekben e két tényező áll, előtűnik mindazok a következmények, melyek e viszonylatokból származnak és tökéletesen meggyőző logikával következnek azok a feladatok, melyek a társadalomra és ennek nevelő intézményeire hárulnak a tehetséggel szemben. Kiderül, hogy nem is annyira a tehetség neveléséről van szó, nem a nevelés valamilyen speciális fajtájáról, hanem az egyénies nevelés általános követelményéről, s végeredményében a személyiséggé nevelésről. Itt tűnik elő a tehetség kérdésének egész mélysége a közösség életében.

Végigpillantva a tanulmányok során, amint egymásután a kérdés más és más oldalait világítjuk meg, arra a belátásra jutunk, hogy körülbelül a

következő mozzanatok különböztethetők meg az egész problémán belül: a tehetség és a zseni közti különbség, ezek alkata, — a biológiai, pszichológiai és szellemi sík viszonya, — az átöröklés és nevelés viszonya, a tehetség és a társadalom, — szerepük egymás életében, — s végül ezzel kapcsolatosan nem utolsó érdekességű kérdés a tehetség és tehetségtelenség viszonya, ha objektív módon nyulunk hozzá. Az mindenestre bizonyos, hogy a jövőben, amint a modern élet egyre nagyobb igényekkel lép fel az emberi közösségekkel, így a nemzetekkel szemben is, egyre égetőbb gondná válik a tehetségeseknek mintegy kitegyezésük, védelme és érvényesülésük lehetővé tétele, mert ezek a tehetségesek tudják csak megőrizni az új rendkívüli mértékben megnőtt igényű időkben magát a közösséget is. A «societas» csak az individualizmus egészséges és erkölcsös szellemével tudja életét biztosítani. Inkább mint valaha.

Joó Tibor.

Kacsó Sándor: Vakvágányon. (Brassó, 1930. I—II. kötet. 256 × 206 oldal.) A történelmi Magyarország darabokra szakadt. A darabok kezdenek önálló életet élni. Minden darabnak külön lelke támadt. Egy ilyen elszakított darabnak lelkét nyújtja Kacsó Sándor.

Regényének főereje és főérdekesége a kisebbségi sors megoldásának bátor, minden előítélet nélküli tárgyalása. Kacsó Sándor merészen szembenéz minden nemzeti elfogultsággal, akár saját nemzetéről, akár ellenséges nemzetről van szó.

Főhőse Birtók Béni. Diák is, paraszt is. Ez a kettőssége olyan, mint egy ház kettős kijárata. Ha az egyik kaput becsukod, átellenben még mindig szabad a kimenet.

Birtók Béni kolozsvári «kisebbségi» diák. Életének uralkodó gondolata: a magyar faj megmentése és elhelye-